

HER OG DER

TUREN GÅR TIL

DET SYDLIGE DJURSLAND

Med udgangspunkt i f.eks. Århus eller Randers er turen godt 220 km lang. Fra Randers ad hovedvej 16, Ebeltoftvejen og vejen mod sydvest fra Termestrup, til Rosenholm slot. Fra Århus til Rosenholm slot ad hovedvej 15 med frakørsel i Rodskov mod Hornslet, hvorfra køres mod nordøst. Det voldgravkransede renessanceslot kan evt. beses indvendig og er i alle tilfælde værd at se udvendig fra. Det er bygget ca. 1560.

Den lave slette, som øst for slottet strækker sig mod nordvest, er en smal hedeslette dannet af smeltevandssand fra den østjyske is, hvis rand under et sent stadium af sidste istid var skudt helt frem til et par km SØ for slottets plads med retning SV-NØ. Rosenholm Å og østenden af Alling Å følger i nutiden den gamle smeltevandsflodslette.

Fra slottet via Mørke (og evt. via Torsager med den eneste jyske rundkirke, ca. 1200) gennem Rønde til Tirstrup. Ved Mørke og Rønde ses store bakkepartier, som fik deres sidste udformning under det østjyske isfremstød, som midlertidigt afbrød afsmeltningstidens tilbagegang, og her kører man så at sige inden for isranden. Men ved Tåstrup kører man ned i et lavt strøg og straks efter (ca. ved 35 km stenen) op på en vid slette, og dermed har man krydset isranden og befinder sig nu på Tirstrup hedeslette. Det lavtliggende stykke, man passerede, er lidt af et langt østvest-strakt område, der var dækket af en strimmel af "død" gletscheris foran den levende østjyske ismasse, mens smeltevandsfloderne fra syd, sydøst og øst byggede Tirstrup hedeslette op til et niveau, der til sidst lå meget højere end bunden af den døde ismasse. Øjesø, Langsø og Stubbeseø gengiver antagelig tykke partier af død is.

2 km øst for Tirstrup (ved vejen mod Rosmos og Hoed) kan man i en stor grusgrav studere hedesletten indeni på et sted, hvor smeltevandsfloderne har snoet sig vestover.

Turen går videre østpå langs grænsen mellem hedesletten og det nordfor liggende lidt ældre moræneland, til Rosmos. Nord for byen ses store nye og gamle grusgrave. "Gruset" er tildels blokke på 1/2 - 1

kubikmeter, hvad der viser, at vi her er meget nær smeltevandsflodernes udspring langs isranden (af østjyske is). Ved Rosmos er der også lejlighed til at se et lille kalkbrønderi. Her ligger der store bunker af smeltevandet afrundede kalksten oprindeligt stammende fra danientidslag på Kattegatsbunden. I kalken findes en del forsteninger, bl.a. store armfødter (brachiopoder), enkeltkoraller samt udfyldninger af gravegange og hornsvampeaftryk fra danienhavets bund.

Undervejs gennem Hoed til Glatved ser man grusgrav ved grusgrav, og ved Glatved kalkbrud og -udskibningssted ved kysten genses danientidskalken i enorme lagerbunker.

Tilbage til Hoed og sydpå til Rugård (i østenden af dødisområdet hvor der i kystklinten i Sønderoskoven er nogle berømte - nu desværre tilgroede - flager af gletscher-transporteret paleocæntids mergel), videre via Skovgårde til Jernhatten, der med sine 49 m o.h. er det højeste punkt på østkysten. Jernhatten er del af et morænelandskab dannet af østjyske is på et sent stadium.

Fra Jernhatten til Ebeltoft Vig via Holme og Dråby. Langs Vigen køres mod NV, og ved vejgaflen køres ca. 700 meter mod nord ad Tirstrup/Grenå-vejen, igennem et storslået randmorænelandskab. Der stoppes ved Egsmark mergelgrav (oppe bag en pelsdyrfarm). Her ses mer eller mindre tilskredne vægge udgravet i en stor istransporteret flage af grå og sorte paleocæntids mergel- og lerlag. Flagen er formodentlig kommet fra den nuværende Kattegatsbund. Forsteningerne er delvis knust af ispresset. Det er sneglehuse, den lille musling Lima og en mængde rørstumper af søtæn

Metacerithium
8 mm høj

Lima testis
6 mm høj

Brudstykke
søtæn-rør
ca. 5 mm diam

Tilbage til Ebeltoft Vig og forbi Molskroen, der ligger på hævet havbund fra stenalderen. Via Fuglsø til Helgenæs (på tangen skanser fra 1849). I Ørby stiger man af og går ned til stranden. I klinten ses sydover grønligt, fedt "plastisk ler" fra eocæntid og jævaldrende grå lag med ca. 5 cm tykke lag af hærnet mørk vulkansk aske. Asken stammer fra vulkanske udbrud i Skagerak og/eller Sydnorge. Lagserien er "skubbet sammen" af indlandsisen, og kystlandet er præget af lerskred.

Fra Ørby til Ellemandsbjerg (99 m o.h.), der måske er en sandfyldning af et hul i indlandsisen. Fra toppen ses en del dybe tragtformede huller i landskabet - dødishuller.

Tilbage fra Helgenæs via Begtrup (fint udviklede odder neden for stenalderens kystklint), til Agri

(ved Knebel ses undervejs Poskær stenhus, en stor og velbevaret runddysse). Fra Agri til Agri Baunehøj (137 m o.h.), som er led i et landskab af korte stejle bakkekamme, hver bestående af smeltevandssand, som i frosne flager er presset op af isen fra øst.

Fra Agri gennem Egens til Kalø slot (med historie tilbage til 1313), og derfra mod nord til Rønde, hvor turens program passende kan afsluttes. SF

